

Oikeusministeriölle

VELKAJÄRJESTELYLAIN TARKISTAMINEN

Oikeusministeriö on pyytänyt Finanssialan Keskusliitolta (FK) lausuntoa yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain tarkistamisesta (Velkajärjestelylain tarkistaminen, Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013). FK oli jäsenenä lakimuutoksia valmistelleessa oikeusministeriön työryhmässä velkojen edustajana, ja jätti mietintöön lausumansa.

Työryhmämietinnössä tehdyt ehdotukset velkajärjestelylainsäädännön tarkistamiseksi ovat lähtökohtaisesti perusteltuja. Lausunnossaan FK haluaa kuitenkin nostaa esille sellaisia velkojen näkökulmasta keskeisiä asiakohtia, joihin tulisi lainsäädännön jatkovalmistelussa kiinnittää vielä huomiota. On lisäksi tärkeää, että eri sidosryhmien kuulemiselle varataan mahdollisuus myös jatkovalmistelun yhteydessä.

1 Elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen

Oikeusministeriön asettaman työryhmän eräänä tehtävänä oli selvittää, miten yrittäjien asemaa voitaisiin parantaa velkajärjestelyssä nimenomaan yrittäjyyteen liittyvin ratkaisuin. Mietinnössään työryhmä päätyi ehdottamaan, että jatkossa myös elinkeinotoiminnan velkojen järjesteleminen olisi tietyin edellytyksin mahdollista velkajärjestelyssä.

Velkojen asema poikkeaa toisistaan merkittävästi velkajärjestelyssä ja yrityssaneerauksessa. Lähtökohtaisesti FK pitää perusteltuna, että elinkeinotoiminnan velkoja voidaan tietyin tiukasti rajatuin edellytyksin järjestellä velkajärjestelymenettelyssä. Kuten mietinnössä todetaan, velkajärjestelymahdollisuus tulisi kuitenkin rajoittua ainoastaan pienimuotoiseen elinkeinotoimintaan liittyviin velkoihin. Yrittäjän toiminnan tulee olla tosiasiaa verrattavissa palkkatyöhön, jotta velkajärjestely olisi mahdollinen.

On myös tärkeää, että velkajärjestelymahdollisuus varataan ainoastaan kannattavan elinkeinotoiminnan velkoihin. Mikäli toiminta on tappiollista tai on todennäköistä, että se muuttuu tappiolliseksi, velkajärjestelyä ei tule voida myöntää. Tilanteessa, jossa elinkeinotoiminta ei olisi velkojen järjestelynkään jälkeen kannattavaa ja jossa elinkeinotoiminnan jatkaminen sellaisenaan johtaisi lisävelkaantumiseen, velkajärjestelyä ei tulisi myöntää elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen osalta. Yrityssaneeraus on oikea menettely sellaisissa tapauksissa, joissa pelkkä velkajärjestely ei ole riittävää, vaan yritystoiminnan tervehdyttäminen tai sen edellytysten turvaaminen edellyttää liiketoimintaa koskevien järjestelyjen tekemistä.

FK pitää velkojen näkökulmasta välttämättömänä, että edellä mainittuja työryhmämietinnön reunaehtoja velkajärjestelyn edellytyksille ei lievennetä jatkovalmistelussa.

2 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteperusteet

Työryhmämietinnössä ehdotetaan muutoksia sekä velkajärjestelyn myöntämisen edellytyksiin että järjestelyn esteperusteisiin.

Esteperusteita on ehdotettu tiukennettavaksi käytännössä niin, että jatkossa velkajärjestelylle olisi este nykyistä harvemmin. FK:n näkemyksen mukaan velkajärjestelyn esteperusteisiin tehtäviä muutoksia tulisi arvioida erityisesti siitä näkökulmasta, miltä osin esteiden tiukentaminen on tosiasiaassa tarpeen. Jatkovalmistelussa on huomioitava, että velkajärjestelyn maksuohjelman kestoa on vastikään lyhennetty viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Kolmivuotiseen maksuohjelmaan pääsyn ei tule olla mahdollista, jos velallisen menettelyssä on moitittavuutta, eikä velkajärjestelyä tule myöntää liian kevein perustein.

Mietinnön mukaan esimerkiksi lakisääteisten velvollisuuksien, kuten esimerkiksi työeläkevakuutusmaksujen laiminlyönti ei olisi enää jatkossa este velkajärjestelylle, jos velvollisuuksien laiminlyönnin syynä on velallisen maksuvaikeudet. Muutoksen tarkoituksena on varmistaa se, ettei esteperustetta sovellettaisi rehellisesti toimineeseen yrittäjään. FK pitää perusteltuna työryhmässä tehtyä linjausta siitä, jonka mukaan maksukyvyttömyydestä tehtynä laiminlyöntinä ei kuitenkaan pidettäisi sellaista tilannetta, jossa yrittäjä maksaa pitkän ajan kuluessa muita velkojaan, mutta jättää järjestelmällisesti hoitamatta lakisääteiset velvollisuutensa. Tarvittaessa rajanvetoa olisi hyvä selvittää pykälätekstissä.

Mietinnössä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi ilmeisen kevytmieleiseen velkaantumiseen liittyvää esteperustetta. Keskeinen muutos nykyiseen oikeustilaan on se, että mietinnön mukaan esteperusteen soveltamista harkittaessa otettaisiin jatkossa huomioon myös luotonantajan oma toiminta.

FK pitää tärkeänä, että velkajärjestelyn esteperusteita koskevat säännökset ovat kaikkien velkajärjestelyn osapuolten kannalta tasapainoiset. Velkojan toimintaa koskeva arviointi näyttäytyy erityisen ongelmallisena niissä tilanteissa, joissa velallisella on useita, luotonmyöntötilanteissa eri tavoin toimineita velkojia. Kuten mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, on tärkeää, että joidenkin vastuuttomasti toimineiden velkojien toiminta ei poista esteperusteen soveltamista kaikkien luottojen osalta. Perusteluissa todetaan kuitenkin edelleen, että asiaa tulee arvioida koko velkamäärän kannalta kokonaisuutena. Tämä saattaa johtaa käytännössä tilanteeseen, jossa vastuuttomasti toimiva velkoja kantaisi velkajärjestelyssä suhteessa saman riskin kuin kuluttajansuojalain 7 luvussa edellytetyllä tavalla vastuullisesti toimiva velkoja, mitä ei voida pitää oikeudenmukaisena lopputuloksena. On myös huomioitava, että vastuullisesti toimineen velkojan on käytännössä mahdotonta esittää vastanäyttöä toisen luotonantajan menettelytavoista, mikäli ko. velkojalla ei itsellään ole intressiä toimia asiassa. FK katsoo, että edellä mainittuihin velkojien yhteisvastuullisuuteen liittyviin kysymyksiin on vielä kiinnitettävä huomiota lainsäädännön jatkovalmistelussa.

3 Lisäsuoritusvelvollisuus ja velallisen talous maksuohjelman aikana

Työryhmän yhtenä tehtävänä oli selvittää, voidaanko nykyisen lisäsuoritusjärjestelmän velallisille aiheuttamia ongelmia vähentää. Mietinnössään työryhmä päätyi säilyttämään lisäsuoritusjärjestelmän peruseriaatteen ennallaan. Lisäsuoritusvelvollisuutta koskeviin säännöksiin ehdotetaan mietinnössä kuitenkin eräitä pieniä tarkennuksia.

Mietinnön mukaan esimerkiksi velallisen tulojen kasvuun perustuvaa lisäsuoritusvelvollisuutta ei määrättäisi jatkossa lainkaan, jos velallisen tulojen ei voida olettaa kasvavan. Mietinnön yleisperustelujen mukaan säännöstä sovellettaisiin mm. vanhuuseläkkeellä oleviin tai juuri eläkkeelle siirtyviin velallisiin. Tausta-ajatuksena on, että lisäsuoritusvelvollisuus poistettaisiin sellaisilta velallisilta, joilta lisäsuorituksia ei

muutonkaan kertyisi. Velallisen kannalta sääntelyllä ei ole käytännössä lainkaan merkitystä tilanteessa, jossa velallisen tulot eivät tosiasiaassa kasva maksuohjelman aikana. On kuitenkin tärkeää huomioida, että myös esimerkiksi vanhuuseläkkeellä olevan velallisen on mahdollista ansaita lisätuloja eläkeaikanaan. FK pitää joka tapauksessa velkojien oikeuksien näkökulmasta tärkeänä, että mietinnössä tehty linjaus siitä, että epäselvissä tilanteissa lisäsuoritusvelvollisuus tulisi vahvistaa, säilytetään jatkovalmistelussa.

Mietinnössä ehdotetaan myös lisättäväksi velallisen oikeutta ns. vapaakuukausien pitämiseen silloin, kun maksuohjelman kesto on yli kolme vuotta. Muutoksen tarkoituksena on helpottaa velallisten mahdollisuutta selvittää maksuohjelmasta tilanteessa, jossa velallisen maksukyvyyn heikkeneminen ei ole niin olennainen, että se oikeuttaisi maksuohjelman muuttamiseen.

Mietinnön mukaan velallisen vapaakuukausien avulla lykkäämä maksu erääntyä maksuohjelman päättyessä. FK esittää jatkovalmistelussa pohdittavaksi vaihtoehtoa, jossa vapaakuukausien käyttäminen jatkaisi automaattisesti maksuohjelmaa. Se, että maksuohjelmaa ei voida jatkaa vapaakuukausia vastaavalla ajalla, johtaa käytännössä helposti myös velallisen kannalta epäedulliseen tilanteeseen. Selviytyäkseen maksuohjelmassa määrätyistä veloista, velallisella tulisi olla maksuohjelman päättyessä varattuna yhteissumma kaikista lykätystä maksuista, mikä ei välttämättä ole realistista. Velkojien näkökulmasta olisi kannatettavaa, että maksuohjelman päättyessä lykätystä maksuista ei tarvitsisi sopia velallisen kanssa erillistä maksuohjelmaa, vaan maksuohjelma jatkuisi automaattisesti. Menettely olisi myös sopusoinnussa velkajärjestelymenettelyn yksinkertaistamiseen tähtäävien tavoitteiden kanssa.

4 Velkajärjestelyn yksinkertaistaminen

Työryhmän tehtävänä oli selvittää, voidaanko nykyistä velkajärjestelymenettelyä yksinkertaistaa. Asettamispäätöksensä mukaisesti työryhmän mietintö rajautuu sellaisiin ehdotuksiin, jotka ovat toteuttamiskelpoisia ilman maksuohjelman ns. reaaliaikaisuutta sekä ulosottovalvontaa ja joiden toteuttaminen on tarpeellista.

FK kannattaa velkajärjestelymenettelyn yksinkertaistamista ja sähköisen asioinnin kehittämistä. Työryhmämietinnössä ehdotetut lainsäädäntömuutokset ovat FK:n näkemyksen mukaan kannatettavia ja pieniä askeleita oikeaan suuntaan. Esimerkiksi sähköpostitiedoksiantojen käyttäminen on myös velkojien kannalta järkevää, sillä velkajärjestelyasioihin liittyy nykyisellään valtava paperimäärä. Velkajärjestelyn yksinkertaistamistapoja on syytä pohtia myös jatkossa. Mallia menettelyn yksinkertaistamiselle voitaisiin ottaa esimerkiksi KOSTI-hankkeesta, jonka tavoitteena on sekä konkurssi- että saneerausmenettelyssä syntyneiden asiakirjojen sähköistäminen.

Työryhmän toimeksiannosta huolimatta on ensiarvoisen tärkeää, että ulosoton roolin vahvistamista velkajärjestelymenettelyssä ei unohdeta. FK näkemyksen mukaan oikeusministeriön asettaman aikaisemman velkajärjestelytyöryhmän vuonna 2011 tekemät ehdotukset ulosoton roolista velkajärjestelyssä on tärkeää säilyttää vähintään pidemmän tähtäimen tavoitteena. FK kannattaa edelleen aikaisemman työryhmän esittämää maksuohjelmien siirtämistä ulosottoon. Maksuohjelmien ulosottovalvonta ja maksujen reaaliaikaisuus poistaisivat käytännössä tarpeen lisäsuorituksiin, mikä vähentäisi maksuohjelman muutoshakemuksia. Reaaliaikaisuus olisi suuri edistysaskel, jonka myötä velallisellekaan ei tulisi enää jatkossa ohjelman päättymisen jälkeisiä lisäsuoritusvelvollisuuksia. Velkajärjestelyn maksuohjelman seuranta ulosotossa

yksinkertaistaisi menettelyä merkittäväällä tavalla sekä velkojen että velallisten itsensä kannalta. Vaikka maksuohjelmien siirto ulosottoon edellyttäisi alkuvaiheessa todennäköisesti investointeja, tehostaisi uudistus huomattavasti velkajärjestelymenettelyä ja säästäisi näin eri osapuolten kustannuksia pidemmällä aikavälillä.

5 Oman asunnon säilyttäminen

Velkajärjestelylain muutoksia valmistelleen työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää velallisen omistusasunnon säilyttämistä koskevien säännösten toimivuus ja ehdottaa tarvittaessa niiden uudistamista.

Työryhmämietinnössä ehdotetaan muutettavaksi velkajärjestelyvelallisen asunnon säilyttämistä koskevaa säännöstä tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskentatavan osalta. FK kannattaa ehdotettua muutosta, jonka mukaan vähimmäiskertymä tehtäisiin jatkossa aina viisivuotisen maksuohjelman mukaisesti aikaisemman kolmen vuoden sijaan.

Voimassa olevat omistusasunnon säilyttämistä koskevat säännökset toimivat FK:n näkemyksen mukaan valtaosassa tapauksia lähtökohtaisesti hyvin. Säännökset johtavat kuitenkin tietyissä tilanteissa lopputulokseen, jossa velkajärjestelyvelallinen, esimerkiksi takaaja, saa säilyttää erittäin arvokkaan velattoman asunnon omistuksessaan nimellistä tavallisille veloille maksettavaa suoritusta vastaan (ns. asumissuojaosuuden käsite). Tällaista lopputulosta ei voida pitää velkojen kannalta oikeudenmukaisena.

FK olisikin pitänyt perusteltuna, että työryhmä olisi mietinnössään ehdottanut asunnon suojaa koskevia säännöksiä uudistettavaksi kokonaisvaltaisemmin. Mietinnössä nykysääntelyä on ehdotettu muutettavaksi mm. niin, että jatkossa velkajärjestelyssä olisi mahdollista korjata myös yksityisen elinkeinon- ja ammatinharjoittajan taloudellista kokonaistilannetta. Työryhmämietinnössä ehdotetut lainsäädäntömuutokset tarkoittavat muun muassa sitä, että yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien omistusasunnon suoja paranee.

Lainsäädäntömuutosten jatkovalmistelussa onkin korostetusti syytä arvioida työryhmämietinnössä ehdotettujen lakimuutosten ja voimassaolevan lain toimivuutta, ja tarvittaessa ottaa velallisen omistusasunnon säilyttämistä koskevat säännökset uudelleen tarkasteltavaksi. Lähtökohtana tarkastelussa tulisi FK:n näkemyksen mukaan olla se, että velallisen omistusasunnon velaton arvo kuuluu pääosin vakuudettomille velkojille. FK:n näkemyksen mukaan esimerkiksi oikeusministeriön aikaisemman velkajärjestelytyöryhmän mietinnössä löydettiin nykyistä huomattavasti oikeudenmukaisempi tasapaino velkojen omaisuuden suojaan kuuluvan maksunsaantioikeuden ja velallisen omistusasunnon intressin välillä.

FINANSSIALAN KESKUSLIITTO

Lea Mäntyniemi
johtaja